

1 APRILGRAPPEN

1 april

1 APRILGRAPPEN

Aan een 1 aprilgrap heeft iedereen zich wel eens bezondigd. En wie is er in zijn leven zelf niet een keer in een 1 aprilgrap gestonken?

In deze lesbrief kijken we naar 1 april als een cultureel fenomeen dat zich niet alleen in Nederland, maar ook in andere landen op de wereld voordoet, in elk land op zijn eigen specifieke manier. Ook kijken we naar de vermeende herkomst van het fenomeen, dat nog niet zo eenvoudig te duiden blijkt. Komt het nu van de verovering van Den Briel op 1 april 1572 of is het elkaar voor de gek houden van oudere datum, bijvoorbeeld uit de Romeinse Tijd?

Doelgroep

Leerlingen van de groepen 6-8 van het basisonderwijs (9-12 jaar)

Doelstellingen

- Leerlingen kennen de wezenskenmerken van 1 aprilgrappen
- Leerlingen weten dat 1 april in verschillende culturen op verschillende manieren gevierd wordt
- Leerlingen kennen enkele van de herkomsttheorieën van 1 aprilgrappen

Vakken en kerndoelen

Samenleving

17 De leerlingen kunnen overeenkomsten en verschillen noemen tussen enkele geestelijke stromingen die in de Nederlandse multiculturele samenleving een belangrijke rol spelen. Het gaat dan met name om leefgewoonten en feest- en gedenkdagen.

Geschiedenis

Domein D: historisch besef

13 Leerlingen begrijpen dat historische bronnen tegenstrijdig kunnen zijn of van elkaar kunnen afwijken. Ze beseffen dat bronnen elk een eigen verhaal vertellen dat gebonden is aan tijd, plaats en standpunt.

Domein E: historische gebeurtenissen, verschijnselen, ontwikkelingen en personen in de geschiedenis

14 Leerlingen kennen in grote lijnen de volgende belangrijke hedendaagse en historische gebeurtenissen, verschijnselen, ontwikkelingen en personen in de geschiedenis:

- de Romeinse invloed in Nederland
- de Tachtigjarige Oorlog; het ontstaan van de Nederlandse staat

Bronnen

- Prof. dr. G.J.M. Bartelink: *Mythologisch woordenboek*, Het Spectrum, 1969;
- H. van Kaathoven: *Klokken en kalenders*, Centrum voor Mondiaal Onderwijs, Scriptieservice, Nijmegen, 2000
- P. van Schaik (samenst. en red.): *Nederland Wereldland*, PlanPlan Producties, Amsterdam, 1999
- J. Romein, B. Schaper, e.a., *De Tachtigjarige Oorlog*, Amsterdam, Elsevier, 1941

Dank

Onze dank gaat uit naar het jeugdjournaal dat ons van informatie over het item Little Brother van 1 april 2000 heeft voorzien. Verder danken wij de Stichting Geuzenverzet 1940-1945, GCO Friesland, de 1001 Media Group (<http://browser.postcards.org>) en Au Poisson d'Avril (<http://poissondavril.free.fr>).

W

werkbladen

De Geuzen veroveren Den Briel

'Op 1 april verloor Alva zijn bril'. Misschien heb je dat gezegde wel eens gehoord. Maar wie was Alva en hoe zit het met die bril?

In de zestiende eeuw (tussen 1500 en 1600) bestaat Nederland zoals we dat nu kennen nog niet. Het grootste deel van ons land wordt bestuurd door het katholieke Spanje. In de loop van die eeuw gaan steeds meer Nederlanders over van het katholieke geloof naar het protestantisme. De Spaanse koning neemt hiertegen strenge maatregelen. Veel mensen komen in opstand en sluiten zich aan bij Willem van Oranje. Samen met een aantal andere edelen biedt hij in 1566 een zogenaamd Smeekschrift aan de landvoogdes* aan. Daarin vragen ze meer vrijheid en stopzetting van de vervolging van voormalige katholieken. Een van haar adviseurs noemt de edelen een stelletje 'gueux' (bedelaars). Een van de edelen stelt voor de opstandelingen voortaan de naam Geuzen te geven: bedelaars voor de zaak van de koning en het vaderland. Er wordt ook een munt geslagen: de geuzenpenning waarop een bedeltas staat afgebeeld.

Hertog Alva

Twee jaar later begint de Tachtigjarige Oorlog zoals de opstand van Nederland tegen Spanje heet. In een aantal Nederlandse steden worden de Spanjaarden verjaagd. Dan stuurt de Spaanse koning de hertog van Alva naar Nederland om de opstand met harde hand neer te slaan. Hij heeft daarvoor geld nodig en besluit in 1569 dat iedereen een tiende deel van alle bezittingen (vee, graan, landerijen) als belasting moet afstaan (de zogenaamde tiende penning).

Veel opstandelingen vluchten in schepen de zee op. We noemen hen watergeuzen. Als echte zeeschuimers overvallen ze andere schepen. Ook houden ze strooptochten op het land waarbij ze dorpen en steden overvallen en beroven. Van Willem van Oranje mogen ze in zijn naam roven en zijn oranje-wit-blauwe vlag voeren.

Op 1 april 1572 belegeren de watergeuzen het stadje Den Briel of Brielle in Zeeland. Onder het uitroepen van 'In naam van Oranje, doe open de poort' eisen ze de stad op. De geschrokken stadsbestuurders geven zich over en de Geuzen beginnen de stad te versterken. In de maanden daarna vallen veel steden in Holland en Zeeland in handen van de opstandelingen. De verovering van Den Briel is de eerste stap in de verovering van Nederland op de Spanjaarden.

Den Briel is de 'bril' uit de spreuk 'Op 1 april verloor Alva zijn bril'.

* een soort commissaris die in naam van de koning een deel van het land bestuurt

Een watergeus

*De inname van Den Briel
door de watergeuzen;
gravure van F. Hogenberg*

Over de Geuzen zijn heel veel liedjes gemaakt. Een voorbeeld daarvan is 'Slaat op den trommele':

Slaat op den trommele van dirredomdeine,
Slaat op den trommele van dirredomdoes;
Slaat op den trommele van dirredomdeine,
Vive le Geus is nu de loes (= leus).

Een van de bekendste en populairste geuzenliederen is het Wilhelmus. Het telt maar liefst 15 coupletten. Wist je trouwens dat het Wilhelmus pas sinds 1932 ons officiële volkslied is?

In de Tweede Wereldoorlog worden ook geuzenliederen gezongen, waarin opgeroepen wordt tot verzet of waarin de vijand wordt bespot. Nog elk jaar wordt door de Stichting Geuzenverzet 1940-1945 de Geuzenpenning uitgereikt aan mensen of organisaties die strijden tegen onderdrukking.

Amnesty International en de Anne Frank Stichting hebben de penning al eens gekregen. Dit jaar is hij uitgereikt aan de kinderrechtenorganisatie Defence for Children International (DCI).

De Geuzenpenning

1. Geuzen was oorspronkelijk een scheldwoord (bedelaars) en is vervolgens een eretitel geworden. Kun je andere voorbeelden bedenken van een scheldnaam die later een eretitel werd?
2. Welk verband bestaat er tussen de Geuzen en de Geuzenpenning?
3. Wie zou jij in aanmerking willen laten komen voor de eerstvolgende Geuzenpenning?

Internationale Narrendag

Hebben de dag waarop we elkaar voor de gek houden en de dag is waarop de watergeuzen Den Briel op de Spanjaarden veroverd hebben iets met elkaar te maken of is het louter toeval?

Daar zijn verschillende theorieën over. Volgens sommigen komt de gewoonte om elkaar voor de gek te houden van de blijdschap die de watergeuzen hadden na het veroveren van het eerste stukje Nederland.

Volgens de meeste deskundigen hebben beide gebeurtenissen echter niets met elkaar te maken. Hoe is volgens hen de narrendag dan wél ontstaan?

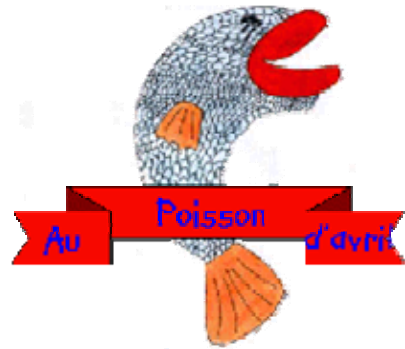
Sommige mensen denken dat 1 april ontstaan is uit het Hilaria-feest. Dat feest vieren de Romeinen voor het begin van de christelijke jaartelling ieder jaar op 25 maart. Het is een nieuwjaarsfeest. Het nieuwe jaar begint dus niet op 1 januari zoals we nu gewend zijn. Het is ook het feest van het begin van de lente en van Attis, de god van de plantenwereld. Attis is het zinnebeeld van bloei (lente) en afsterven. Hij is de geliefde van Cybele, de godin van vruchtbaarheid en moederschap, maar hij is ook smoorverliefd op de nimf Sagaritis. Tot wanhoop gedreven verwondt hij zichzelf, waarna hij sterft. Dat herdenken de Romeinen op 22 maart. Cybele dwaalt in opperste verdriet rond totdat zij Attis in levende lijve ontdekt; die is dan weer uit de dood herrezen. Samen trekken ze rond door het land. Dat vieren de Romeinen op 25 maart. Dan dansen en zingen zij en ze houden elkaar voor de gek.

Anderen menen dat 1 april komt van het Holi-feest van de Hindoes. Ook dit is een nieuwjaarsfeest dat in maart wordt gevierd. Dan wordt de komst van de lente gevierd en de overwinning van het goede op het kwade. De mensen vieren enkele dagen lang feest en besprenkelen elkaar met gekleurde poeders, water, reukwater en parfums.

Ook houden ze elkaar voor de gek door elkaar met onzinnige boodschappen op pad te sturen. In India trekken mensen dan gele en groene kleding aan. Deze kleuren zijn het symbool van de lente en de aarde. Daardoor kun je ook aan niemand meer zien tot welke stand of rang hij behoort. Het feest wordt niet alleen gevierd in India waar de meeste mensen Hindoes zijn, maar ook in Suriname en in Nederland. In Suriname is het één van de nationale feestdagen.

Een derde verklaring, ten slotte, wordt dichter bij huis gezocht, namelijk in Frankrijk. Tot in de 16e eeuw valt nieuwjaarsdag daar niet op 1 januari maar op 1 april. In de week vóór 1 april geven familieleden en vrienden elkaar geschenken en op 1 april viert iedereen buiten feest, ook weer om de komst van de lente te vieren. Nog steeds geven familieleden en vrienden elkaar geschenken op nieuwjaarsdag en ze houden nu een maaltijd op oudejaarsavond, de *réveillon*. In 1582 schaft paus Gregorius XIII de Juliaanse kalender af. Die is ingevoerd door Julius Caesar. Daarvoor in de plaats komt de naar de paus genoemde Gregoriaanse kalender. Volgens de nieuwe kalender valt nieuwjaar op 1 januari. Als in Frankrijk deze kalender wordt ingevoerd, willen sommige mensen nieuwjaarsdag tóch op 1 april blijven vieren. Mensen die zich wél aan de nieuwe kalender houden, drijven met hen de spot. Ze noemen hen *poissons d'avril* (aprilvissen), geven hen malle geschenken en sturen hen met onzinnige boodschappen op pad. Of ze nodigen hen uit voor een feestje dat dan helemaal niet plaatsvindt. Ook ontstaat het gebruik dat Franse kinderen op 1 april papieren vissen op de rug van hun kameraadjes plakken.

Vanuit Frankrijk verspreidt 1 april zich naar Vlaanderen (Verzenderkensdag), naar Duitsland (Narrentag), naar Nederland en naar Engeland (April Fools Day of All Fools Day). In Schotland wordt net als in Frankrijk een dier symbool van 1 april. Wie daar op 1 april voor de gek wordt gehouden is een *gowk*, een ander woord voor 'cuckoo', of in het Nederlands 'koekoek'.

Engelse emigranten die zich in Amerika vestigen, blijven daar 1 april vieren. Amerikanen nemen de gewoonte over en vieren net als de Engelsen April Fools Day. Niet alleen foppen ze elkaar met onware verhalen en malle geschenken, ze sturen elkaar ook malle briefkaarten.

1. Op welk christelijk feest lijkt Hilaria volgens jou?
2. Welk historisch maart- of april-feest spreekt jou het meeste aan?
3. Bij welk feest in Nederland verkleden mensen zich ook?
4. Je hebt een vriend(in) die in de Verenigde Staten woont. Je schrijft hem/haar een brief waarin je vertelt dat ook in Nederland April Fools Day wordt gevierd en hoe Nederlanders het doen. Maak ook een leuke tekening bij het verhaal.

1 Aprilgrappen

1 April kenmerkt zich door grappen. Je hebt hele flauwe grappen, waar bijna niemand meer in trapt: "Je schoenveter zit los" bijvoorbeeld.

Flauw zijn ook grapjes als de telefoonhoorn insmeren met schoensmeer of ongemerkt een briefje op iemands rug plakken.

Echt goede 1 aprilgrappen zijn de grappen die de media met hun lezers en kijkers uithalen en waar duizenden mensen intrappen.

Zo had de krant De Gelderlander enkele jaren geleden een artikel over een uniek experiment in Nijmegen. Automobilisten zouden op z'n Amerikaans met hun auto naar een groot plein midden in Nijmegen mogen rijden om in een drive-in bioscoop vanuit hun auto een film op een heel groot doek te kunnen bekijken.

Als de opkomst groot genoeg was, zouden er in de toekomst meer drive-in films getoond worden.

Honderden automobilisten zijn erin getrapt ...

Het jeugdjournaal heeft elk jaar wel een goede grap. In 1993 meldde het journaal dat men het hart van een mummie weer aan het kloppen had gekregen. Duizenden mensen reisden daarvoor naar het museum in Leiden.

In de uitzending van 1 april 2000 was een item te zien over het *Little Brother Huis*, de jeugdvariant van *Big Brother*. In *Big Brother* werden enkele volwassenen lange tijd bij elkaar in een huis opgesloten. Alles wat ze deden en zeiden werd met een camera geregistreerd. *Big Brother* was een afvalrace. Om de zoveel tijd moest er iemand het huis uit. Degene die als laatste overbleef, kreeg een smak geld. Het publiek mocht meestemmen over wie er moest vertrekken. *Big Brother* was het gesprek van de dag onder voor- en tegenstanders van het programma. Ook de *Big Brother*-website werd volop bezocht. Het Jeugdjournaal bracht het nieuws dat er een nieuwe variant zou komen waarbij geen volwassenen, maar kinderen een tijd lang in een huis zouden worden opgesloten en gefilmd: *Little Brother*.

De aankondiging door Aldith Hunkar van het item over *Little Brother*

Er was een persconferentie belegd door de bedenker van het programma. Hij legde uit wat het programma inhield: zeven kinderen zouden zes weken lang in de zomervakantie in een huis worden opgesloten. Elke week zou er één kind moeten afvallen totdat er twee kinderen over zouden zijn. Het publiek zou dan mogen stemmen over wie van de twee kinderen als winnaar zou worden aangewezen. De winnaar zou maar liefst € 45.000 krijgen!

Het Little Brother Huis was van binnen en van buiten in een filmpje te zien. Na een vraag van een journalist werd een telefoonnummer vermeld waar kinderen zich konden aanmelden. Meteen nadat het telefoonnummer in beeld kwam, stonden de telefoons op de redactie van het Jeugdjournaal roodgloeiend. Duizenden kinderen traptten erin en belden. Pas toen hen naar de datum gevraagd werd, hadden de meeste kinderen door dat het om een 1 aprilgrap ging.

De grap was zo geslaagd dat zelfs het journaal voor volwassenen er een uur later aandacht aan besteedde en aan kinderen vroeg om niet meer te bellen.

Op 1 april 2003 bracht het jeugdjournaal het bericht naar buiten dat premier Balkenende, van wie gezegd wordt dat hij zoveel op Harry Potter lijkt, in de volgende film over Harry Potter, 'De gevangene van Azkaban', de vader van Harry Potter zou spelen. Balkenende speelde het spelletje mee en liet zich voor de camera interviewen.

Premier Balkenende tijdens het interview met het jeugdjournaal

In 2004 kwam het jeugdjournaal met het bericht dat het mogelijk was om via een medische ingreep iets op je stembanden te laten aanbrengen waardoor je nooit meer vals kon zongen. Iedereen zou dan de hoofdprijs kunnen winnen van het talentenprogramma Idols. Het item was goed gemaakt, inclusief beelden van een ingreep, iemands stembanden en commentaar van een van de juryleden van Idols.

1. Bedenk met een groepje of met de hele klas een goede 1 aprilgrap. Neem daarvoor rustig je tijd. Vraag de leerkracht om mee te werken en jullie grap als een serieuze actie officieel aan andere klassen op school (bijvoorbeeld via het prikbord) of aan ouders bekend te maken. Op 1 april zelf maken jullie pas bekend dat het om een 1 aprilgrap gaat.

H

Handleiding

De Geuzen veroveren Den Briel

1 april 1572 staat op werkblad 1 centraal: de val van Den Briel, de 'bril' die Alva verloor. De opstand van de Geuzen is de aanzet tot de latere vorming van de staat Nederland. De verovering van Den Briel is het eerste stukje grondgebied dat op Spanje veroverd wordt en dat later deel zal gaan uitmaken van Nederland.

Het Wilhelmus, sinds 1932 het huidige volkslied, is als geuzenlied begonnen. Tot 1932 was 'Wien Neêrlands bloed' van Tollens het volkslied.

De Geuzenpenning die in de tekst genoemd wordt, wordt jaarlijks uitgereikt door de Stichting Geuzenverzet 1940-1945.

1. Jodenclub (Ajax); Superboeren (De Graafschap); Wolkenridders (piloten); Dwaze Moeders (moeders van verdwenen familieleden in Argentinië).
2. De Geuzen zijn mensen die in opstand kwamen tegen onderdrukking. De Geuzenpenning wordt gegeven aan een individu of groep die zich ook verzet tegen onderdrukking.
3. --

Internationale Narrendag

De link tussen de verovering van Den Briel en 1 april als grappendag is onzeker. De theorieën spreken elkaar tegen. De meeste geschiedkundigen leggen die link niet. Wij hebben in deze discussie geen partij gekozen, maar noemen enkele theorieën naast elkaar en laten het aan de lezer over om eigen conclusies te trekken.

Verder kijken we naar de viering van 1 april in verschillende landen (Vlaanderen, Duitsland, Engeland, Frankrijk en Amerika). Er zijn verschillen en overeenkomsten tussen de verschillende 1 april-feesten. Kenmerk van alle feesten is wel dat je een ander voor de gek probeert te houden.

1. Net als Attis herrijst Jezus Christus drie dagen na zijn dood. De eerste persoon die dat te weten komt is zijn moeder Maria. Het Hilaria-feest kan dus als een voorloper van het christelijke paasfeest worden gezien. Het Hilaria-feest lijkt ook op carnaval omdat ook carnaval het begin van de lente aankondigt. Tot in de middeleeuwen was carnaval ook een feest om buiten te vieren en in (sub)tropische landen als Brazilië is dat nog steeds het geval.
2. --
3. Ook tijdens het carnavalsfeest trekken mensen allerlei vermommingen aan. In de middeleeuwen was het net als bij het Holi-feest de bedoeling dat je niet meer kon zien van welke afkomst de feestvierders waren. Alle mensen werden dus gelijk.
4. --

1 Aprilgrappen

Met dit werkblad willen we de wezenskenmerken van het Nederlandse 1 april laten zien. Op 1 april is eigenlijk alles veroorloofd om een ander voor de gek te houden. Vooral berichten in de media, die uiterst serieus gebracht worden, hebben regelmatig succes. We noemen diverse geslaagde acties waar duizenden mensen in zijn getrapt. Voor opdracht 2 weten we niet of er weer een 1 aprilgrap in het jeugdjournaal zal komen. De redactie laat daar – terecht - niets over los. Gezien het succes van de vorige jaren verwachten we er echter zeker een.

1. Een goede 1 aprilgrap bedenken vraagt veel creativiteit en een serieuze uitvoering. Probeer met de hele klas een actie te bedenken waarmee anderen op of buiten school worden gefopt. Eén voorbeeld willen we hier wel noemen: kondig aan dat de schooltelevisie tv-opnames komt maken voor een historische serie over het onderwijs. Leerlingen die het meest lijken op kinderen in de jaren dertig (hoepelrokken, nette kleren met een strikje voor jongens) kunnen een rol in de serie krijgen.

Meer informatie op internet:

<http://web.planet.nl/specials/1april/waarom.shtml>

Meer over de achtergronden van 1 april

http://www.meertens.knaw.nl/cms/index.php?option=com_content&task=view&id=140427&Itemid=100

Nog meer over de achtergronden van 1 april

http://www.terugblik.com/divers/1_april/1_april.html

En nog meer over de achtergronden van 1 april

http://www.schooltv.nl/vroegerenzo/pagina.jsp?nr=vz_werkstuk&wsnr=135522

Alle feiten over Alva op een rij

<http://home.planet.nl/~edek/fotoshow/1april/1april.html>

1 april-viering in Den Briel